

PROGOVORI O PREGOVORIMA

68/2021

Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

NEW YEAR, NEW EU: SPORAZUMNI RAZVOD I VELIKO „PRIJATELJSTVO”

TEMA BROJA STR. 4–6

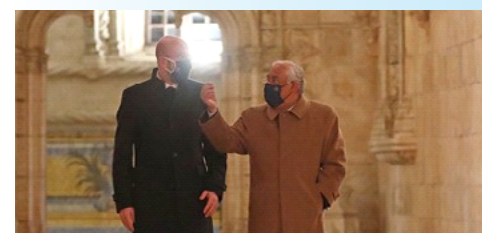
KOLUMNA STR. 9–11

Završetak nemačkih šest meseci:
Vruć krompir u rukama Portugala

AKTUELNO STR. 12–14

Cilj održivog razvoja 12 – odgovorna
potrošnja i proizvodnja: Kaskanje za
Evropskom unijom

PREDSTAVLJAMO STR. 15–16

Program portugalskog
predsedavanja Savetu EU:
Unija dorasla oporavku

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

- 03** | **PREGLED MESECA**
- 04** | **TEMA BROJA**
New Year, new EU:
Sporazumni razvod i veliko „prijateljstvo”
- 07** | **U FOKUSU**
Agenda 2030:
Učiniti svet boljim mestom za život
- 09** | **KOLUMNA**
Završetak nemačkih šest meseci:
Vruć krompir u rukama Portugala
- 12** | **AKTUELNO**
Cilj održivog razvoja 12 – odgovorna potrošnja i proizvodnja:
Kaskanje za Evropskom unijom
- 15** | **PREDSTAVLJAMO**
Program portugalskog predsedavanja Savetu EU:
Unija dorasla oporavku

PRIJAVITE SE OVDE DA REDOVNO DOBIJATE MESEČNI BILTEN O PROCESU PREGOVORA SRBIJE SA EU

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Bulevar oslobođenja 177, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Babić Barnes, Jelena Jorgačević, Tamara Arsić

Autori: Tamara Arsić, Predrag Momčilović, Andrijana Lazarević, Branislav Cvetković

Lektura: Marijana Milošević

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji” koji Beogradska otvorena škola realizuje uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje Beogradske otvorene škole i donatora.

1. januar

Portugal preuzeo predsedavanje EU

Portugal je 1. januara preuzeo šestomesečno predsedavanje Savetu Evropske unije. Moto „Vreme za pravedni, zeleni i digitalni oporavak” jasno ukazuje na viziju i prioritete Portugala tokom njegovog četvrtog predsedavanja. U vreme pandemije COVID-19 predsedavajući Portugal se suočava s brojnim izazovima. Njegova glavna misija uključuje jačanje otpornosti Evrope i poverenja u evropski socijalni model, promovisanje EU koja je inovativna i okrenuta budućnosti, zasnovana na zajedničkim vrednostima solidarnosti, konvergencije i kohezije. [Više...](#)

6. januar

Revizori razmatraju podršku EU vladavini prava na Zapadnom Balkanu

Evropski revizorski sud trenutno sprovodi reviziju kako bi procenio koliko su efikasne mere EU za podršku vladavini prava na Zapadnom Balkanu. Revizija pokriva sve četiri zemlje kandidate (Albanija, Severna Makedonija, Crna Gora i Srbija) i dve potencijalne zemlje kandidate (Bosna i Hercegovina i Kosovo*) na Zapadnom Balkanu, navodi se u saopštenju. [Više...](#)

6. januar

Skoro 400 amandmana na izveštaj EP o Srbiji

Poslanici u Evropskom parlamentu podneli su skoro 400 amandmana na Izveštaj o Srbiji, čiji je nacrt napisao Vladimir Bilčik. Članovi poslaničkih grupa socijaldemokrata, liberala i zelenih predložili su niz izmena kojima se stanje demokratije i vladavine prava u Srbiji kritikuje oštrije nego u Bilčikovom nacrtu, dok poslanici mađarskog Fidesa i deo Evropske narodne partije, čiji je Srpska napredna stranka pridruženi član, predlažu pozitivnije ocene rada Vlade Srbije. [Više...](#)

11. januar

Snažna podrška za pristupanje EU među građanima Srbije

Više od polovine ispitanika (52%) glasalo bi za pristupanje EU, a 33,4% bilo bi protiv ako bi se danas organizovao referendum o članstvu Srbije u EU. Podrška integraciji u EU posebno je snažna među mladima (od 18 do 29 godina), od kojih bi 60,3% ispitanih glasalo za pristupanje EU, dok bi samo 23,1% glasalo protiv. [Više...](#)

New Year, new EU

SPORAZUMNI RAZVOD I VELIKO „PRIJATELJSTVO“

Ujedinjeno Kraljevstvo (UK) je skoro pet godina u procesu izlaska iz Evropske unije – uglavnom uz velika neslaganja, podijeljena mišljenja, nekad s nedostatkom podrške. I konačno, dočekali smo definitivni Bregzit.

Otkad se na referendumu, održanom leta 2016. godine, nešto više od polovine stanovništva UK izjasnilo o izlasku iz EU, promenila su se tri premijera/premierke. Nakon četiri godine neuspješnih pregovora i odlaganja, proces izlaska UK iz EU kraju je priveo premijer Boris Džonson. Kraljevstvo je formalno prestalo da bude članica EU 31. januara 2020. godine, ali ne i tehnički – najveći deo obaveza ostao je isti kao i pre 31. januara, i taj je tranzicioni period trajao do 31. decembra 2020. Za to vreme, UK i EU je trebalo da reše sva preostala pitanja, naročito kada je reč o glavnoj tački sporenja – novom trgovinskom sporazumu.

Nasuprot očiglednom skepticizmu organa i zvaničnika EU tokom čitave 2020, ali i izazovima nastalim usled pandemije virusa korona, pred sam kraj prošle godine, postignut je Sporazum o trgovini i saradnji između EU i UK kojim su uređeni budući trgovinski odnosi. Ovaj Sporazum predupredio je no deal Brexit odnosno izlazak UK iz EU bez dogovora o budućoj saradnji – ishod koji bi bio poguban za obe strane.

Nasuprot očiglednom skepticizmu organa i zvaničnika EU tokom čitave 2020, ali i izazovima nastalih usled pandemije virusa korona, pred sam kraj prošle godine, naime 24. decembra 2020, postignut je Sporazum o trgovini i saradnji između EU i UK kojim su uređeni budući trgovinski odnosi. Ovaj Sporazum predupredio je *no deal Brexit*, odnosno izlazak UK iz EU bez dogovora o budućoj saradnji – ishod koji bi bio poguban za obe strane.

Određbe ovog sporazuma, koji „ima cilj da poštuje želju britanskog naroda – izraženu na referendumu 2016. i izborima prošle godine – da Ujedinjeno Kraljevstvo preuzme kontrolu nad britanskim zakonima, granicama, novcem, trgovinom i ribarstvom, što menja prirodu odnosa sa Evropskom unijom naročito kada je u pitanju slobodna trgovina, ali i ostale vrste sada prijateljske saradnje“ stupile su na snagu 1. januara 2021. godine.

Granice i pasoši

Koje su najvažnije promene koje nastupaju za građane Ujedinjenog Kraljevstva?

■ **Nema više slobodnog kretanja ljudi.** Građani Ujedinjenog Kraljevstva od 1. januara ne mogu slobodno da rade, studiraju, započinju posao ili žive u EU. Za dugoročni boravak u EU biće im potrebne vize; počće da se primenjuju granične kontrole; pasoši će morati da budu overavani pečatom, dok EU pasoši za kućne ljubimce Britanaca više nisu validni.

■ **Nema slobodnog kretanja robe.** Sva roba koja se iz Ujedinjenog Kraljevstva izvozi u EU podleže carinskim kontrolama i proverama. Sve pošiljke poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz UK moraju imati zdravstvene sertifikate i moraju proći sanitarne i fitosanitarne kontrole na graničnim prelazima država članica EU, što će preduzećima iz Ujedinjenog Kraljevstva oduzimati dodatno vreme i novac.

■ **I nema slobodnog kretanja usluga.** Na pružaoce usluga iz UK se više ne primenjuje načelo zemlje porekla. Oni moraju da se pridržavaju različitih pravila svake države članice ili, ukoliko žele da nastave da posluju kao dosad, da svoja sedišta presele u EU. Takođe, od 1. januara nema međusobnog priznavanja stručnih kvalifikacija, a pasoši za finansijske usluge britanskih kompanija za pružanje finansijskih usluga više nisu validni.

Izvor: <https://euractiv.rs/>

Glavne tačke Sporazuma

Sporazum o trgovini i saradnji zasniva se na tri glavna stuba:

■ **Slobodna trgovina.** UK je 1. januara povratila kontrolu nad sopstvenom trgovinskom politikom, napustila jedinstveno tržište i carinsku uniju EU. Upravo pitanje uređenja ovog odnosa bilo je najspornije i najteže rešivo, jer čini se da ni jedna ni druga strana nisu imale nameru da popuste. EU je tokom 2020. insistirala na „ravnopravnim uslovima” koji bi podrazumevali uspostavljanje kvota i tarifa na određenu robu, ali i drugih trgovinskih barijera, međutim, ishod je – drugačiji.

- Sporazum reguliše trgovinu robom i uslugama, ali i mnoge druge oblasti, poput: investicija, konkurencije, državne pomoći, poreske transparentnosti, zaštitu podataka itd.
- Dogovorena je stopostotna liberalizacija carina, što znači da kretanje robe koja je proizvedena u EU, odnosno UK, neće podleći carinama i kvotama. Nikada dosad EU ni s jednim trgovinskim partnerom nije sklopila ovakav trgovinski dogovor, koji podrazumeva nulte tarife i nulte kvote.
- Visok stepen saradnje biće nastavljen u oblastima: zaštite životne sredine, borbe protiv klimatskih promena, socijalnih i radnih prava, kao i u pitanjima rešavanja sporova.
- Priznat je suverenitet UK nad njenim ribolovnim vodama, čime je omogućena obnova ribarske flote UK i dalji razvoj ribarskih aktivnosti, dok su istovremeno zaštićeni interesi evropskih ribarskih zajednica.

- Što se tiče transporta, podrazumeva se: vazдушna, drum-ska, železnička i pomorska povezanost EU i UK, mada je stepen pristupa tržištu, logično, niži od onoga koji nudi jedinstveno tržište. Takođe, osigurani su i jednaki uslovi konkurencije između prevoznika iz EU i UK, kako ne bi došlo do narušavanja prava putnika, prava radnika i bezbednosti transporta.
- Kada je u pitanju energija, sporazum predviđa novi model za trgovinu i međusobnu povezanost, koji garantuje otvorenu i poštnu konkurenciju, ali i bezbednosne standarde za priobalne vode i proizvodnju obnovljivih izvora energije.
- Sporazum osigurava brojna prava građanima EU koji žive, rade, putuju ili se sele u Ujedinjeno Kraljevstvo i državljanima UK kada je u pitanju EU.
- Uz određen finansijski doprinos budžetu EU, omogućen je i nastavak učešća Ujedinjenog Kraljevstva u velikom broju važnih programa EU (poput programa *Horizont*).

Uz mnogo skepticizma, neslaganja, lobiranja, Boris Džonson i njegove pristalice ipak su ostvarile svoj cilj – Ujedinjeno Kraljevstvo je konačno napustilo EU i od članice, postalo prijatelj. Stručnjaci i veliki deo Britanaca sumnjaju u to da će im nova sloboda i povraćeni suverenitet doneti nešto dobro.

■ **Bezbednost građana.** Sporazumom o trgovini i saradnji uspostavljen je novi okvir za sprovođenje zakona i pravosudnu saradnju u krivičnim i građanskim stvarima. Naglašena je potreba za visokim stepenom saradnje između nacionalnih policijskih i pravosudnih organa, naročito po pitanjima krivičnog gonjenja prekograničnog kriminala i terorizma. Takođe, biće izgrađeni novi operativni kapaciteti, uzimajući u obzir da Ujedinjeno Kraljevstvo, kao bivši član EU, koji je van Šengenskog prostora, neće imati kapacitete kao dosada.

■ **Sveobuhvatni okvir upravljanja** razjašnjava način na koji će se ovaj Sporazum primenjivati: fleksibilno i u skladu sa specifičnim potrebama koje se mogu pojaviti u raznim oblastima.

- Da bi se preduzećima, potrošačima i građanima pružila maksimalna pravna sigurnost, deo Sporazuma koji se odnosi na upravljanje objašnjava kako će se Sporazum primenjivati i kontrolisati. Telo koje će biti odgovorno za pravilnu primenu i tumačenje Sporazuma, ali i raspravljati o svim nastalim pitanjima je novouspostavljeni Zajednički savet za partnerstvo.
- Obavezujućim mehanizmima izvršenja i rešavanja sporova osiguraće se poštovanje prava preduzeća, potrošača i pojedinaca. To znači da se preduzeća u EU i Ujedinjenom Kraljevstvu takmiče na tržištu pod jednakim uslovima i nijedna strana neće koristiti svoju regulatornu autonomiju za dodeljivanje nepravednih subvencija ili narušavanje konkurencije.
- U slučaju kršenja Sporazuma, obe strane imaju pravo na međusektorske protivmere. Ove međusektorske protivmere odnose se na sve oblasti ekonomskog partnerstva.

Dogovorena je stopostotna liberalizacija carina, što znači da kretanje robe koja je proizvedena u EU, odnosno UK, neće podleći carinama i kvotama. Nikada do sada EU ni s jednim trgovinskim partnerom nije sklopila ovakav trgovinski dogovor, koji podrazumeva nulte tarife i nulte kvote.

Preostala pitanja

Sporazum o trgovini i saradnji ne obuhvata neka od važnih pitanja o kojima Ujedinjeno Kraljevstvo nije želelo da pregovara, kao što su pitanja spoljne politike i bezbednosne i odbrambene saradnje. U ovim oblastima neće postojati okviri za razvijanje i koordinaciju zajedničkih odgovora na spoljnopolitičke izazove, poput izricanja sankcija državljanima trećih zemalja ili ekonomskih sankcija.

Dalje, važno je naglasiti i da Sporazum o povlačenju ostaje na snazi, s obzirom na to da on štiti prava građana EU i državljana Ujedinjenog Kraljevstva, finansijske interese EU, ali najvažnije je da služi očuvanju mira i stabilnosti u Irskoj. Dakle, i Protokol o Irskoj i Severnoj Irskoj je počeo da se primenjuje.

Takođe, Ujedinjeno Kraljevstvo je pristalo da povuče sporne klauzule koje su se našle u Predlogu Zakona o unutrašnjem tržištu UK (poput procedura uvoza i izvoza između Severne Irske i ostatka EU) i da ne uvodi nikakve slične odredbe u Predlog Zakona o oporezivanju.

Uz mnogo skepticizma, neslaganja, lobiranja, Boris Džonson i njegove pristalice ipak su ostvarile svoj cilj – Ujedinjeno Kraljevstvo je konačno napustilo EU i od članice, postalo prijatelj. Stručnjaci i veliki deo Britanaca sumnjaju u to da će im nova sloboda i povraćeni suverenitet doneti nešto dobro. Možda će ih budućnost demantovati.

*Tamara Arsić,
Beogradska otvorena škola*

Agenda 2030

UČINITI SVET BOLJIM MESTOM ZA ŽIVOT

Problemi koji su mučili planetu na kraju prošlog milenijuma i dalje su aktuelni, pojavili su se i novi, a vremena za reagovanje je sve manje. Kako ciljevi održivog razvoja ne bi ostali samo spisak lepih želja, potrebna je zajednička reakcija, a pre svega razumevanje samih ciljeva i njihove međusobne povezanosti. Rešavanje samo jednog problema, izolovano i bez sagledavanja šire slike, ne donosi prave rezultate.

Održivi razvoj nije opšteprihvaćena paradigma razvoja kod nas, iako je Srbija preuzela obaveze prema Ujedinjenim nacijama (UN) da svoje politike s tim (Ciljevi održivog razvoja, *Sustainable Development Goals*, SDGs) uskladi. Na ciljeve održivog razvoja gleda se kao na formalne obaveze, a ne kao na priliku da se razvijaju potencijali kako na lokalnom tako i na nacionalnom nivou. Kako bi se utvrdilo gde smo stigli sa implementacijom Agende 2030, neophodno je da se podrži sprovođenje i praćenje ostvarivanja ciljeva održivog razvoja na lokalnom nivou u Srbiji.

Projekat Ciljevi održivog razvoja na lokalnom nivou u Srbiji, koji Beogradska otvorena škola (BOŠ) sprovodi uz podršku Nemačke organizacije za međunarodnu saradnju (GIZ), upravo je usmeren na to.

Od očekivanja do realnosti

Kulturno-futuristička naučno-popularna emisija *Posle 2000*, svoju popularnost tokom devedesetih godina stekla je predstavljanjem tehnologije koja čovečanstvu može doneti novi milenijum. Ova emisija je samo jedna od stvari koja je podgrevala očekivanja – bilo da će se posle 2000. svi globalni problemi rešiti ili da će doći do propasti sveta kakav poznajemo. Nakon 2000. godine, kao što je poznato, nisu se desile veličanstvene promene, niti nas je pogodila milenijumska buba i zbrisao smak sveta. Stari problemi su ostali, a novi su počeli da se gomilaju i svima je polako bivalo jasno da se promena može dogoditi jedino ako svi zajedno na njoj radimo.

Okrugla godina, poput 2000. poslužila je kao dobra za svež početak i potpisivanje Milenijumske deklaracije Ujedinjenih nacija. U septembru te godine, usvojilo ju je 189 članica UN-a, uključujući i Srbiju. **Milenijumski ciljevi** razvoja imali su fokus na tzv. zemlje u razvoju pošto je bilo neophodno u što kraćem roku smanjiti siromaštvo, odnosno ublažiti njegove posledice.

Osam milenijumskih ciljeva obuhvatalo je širok spektar problema: smanjenja siromaštva, postizanje univerzalnog osnovnog obrazovanja, smanjenje smrtnosti dece i poboljšanja zdravlja majki, borbu protiv HIV-a, malarije i drugih oboljenja, promovisanje jednakosti polova, kao i postizanje ekološke održivosti. I sve to uz stvaranje globalnog partnerstva za razvoj.

Milenijumski ciljevi su bili oročeni do 2015. Sa ove distance može da se zaključi da oni – da li zbog prevelikih očekivanja ili malih ulaganja – nisu ostvareni. Ipak, dosta je toga u prethodnih 15 godina urađeno. Većinom su rezultati zavisili od individualnih država, odnosno koliko su one implementirale ove ciljeve u svoje razvojne politike, ali i koliko su pomoći dobile da se njima bave.

Podvlačenje crte

Milenijumski ciljevi su bili oročeni do 2015. Sa ove distance može se zaključiti da oni – da li zbog prevelikih očekivanja ili malih ulaganja – nisu ostvareni. Ipak, dosta je toga u prethodnih 15 godina urađeno. Većinom su rezultati zavisili od individualnih država, odnosno koliko su one implementirale ove ciljeve u svoje razvojne politike, ali i koliko su pomoći dobile da se njima bave.

Indikatori koji su pratili ciljeve pomažu da se na merljiv način utvrdi šta je **urađeno**. Pokazalo se da je siromaštvo smanjeno tj. smanjen je broj ljudi koji živi sa manje od 1,25 dolara na dan. Tome je najviše doprineo razvoj Indije i Kine, dok je u Africi izostalo poboljšanje materijalnih uslova za najugoroženije. Napredak je ostvaren i kada su u pitanju drugi ciljevi, ali nijedan

ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Izvor: <https://www.rs.undp.org/>

nije u potpunosti ispunjen. Може се рећи да су циљеви подigli свест о важним аспектима развоја који надilaze економски раст и mobilisali pojedine vlade да посвете више пажње социјалном благостанју, здрављу ljudi и животnoj sredini, али и да су развој и благостанје ljudi и dalje rezervisani за мањи део човечанства, као и да је глобална неједнакост tokom ових 15 година porasla.

Zajedništvo kao ključ

Nakon što је rok за ispunjenje milenijumskih ciljeva istekao, bilo је potrebno brzo али и promišljeno reagovati kako bi се ефикасније nastavilo s radom на njima, odnosno njihovom punom ostvarenju. U međuvremenu су климатске промене postale pretnja koju више niko не може да ignoriše и која у што краћем roku треба да се ublaži и spreči. На sedamdeset godina од osnivanja Ujedinjenih nacija, 2015. godine у Njujorku, usvojena је Agenda održivog razvoja од 2015. до 2030. godine, која је logički nastavak Milenijumskih ciljeva.

Agenda 2030 је prepoznatljiva по 17 ciljeva koji prevashodno, попут оних ranijih, треба да doprinesu smanjenju siromaštva, као и neјednakosti и nepravde, и да utiču на uzroke и minimalizuju posledice klimatskih promena.

Tu се nalazi и strategija Kako učiniti svet boljim mestom за život, čemu bi trebalo да doprinese и 169 specifičnih ciljeva koje треба ispuniti. За разлику од Milenijumskih ciljeva, *Agenda 2030* nije usmerena samo на zemlje у razvoju već на sve države, jer је postalo jasno да је globalna saradnja neophodna kako bi се zacrtano ostvarilo.

Nakon što су sve članice ratifikovale *Agendu 2030*, sada је на pojedinačnim državama да implementiraju ciljeve održivog razvoja у svoje politike. Не postoji obavezujući mehanizam и sve је на

dobrovoljnoj bazi. Već се sad uočava да neki predvode, dok drugi kasne, uprkos tome što је već više од četiri godine prošlo од usvajanja ciljeva. I opet, jedan од najvećih problema и prepreka jeste novac tj. nedostatak novca и vidljivo је да је neophodno uvećati fondove koji bi pomogli njihovom ostvarenju.

Održivi razvoj nije opšteprihvaćena paradigma razvoja kod nas, iako је Srbija preuzela obaveze prema Ujedinjenim nacijama (UN) да svoje politike uskladi са Ciljevima održivog razvoja. На njih се gleda kao на formalne obaveze, а не kao на priliku да се razvijaju potencijali kako на lokalnom tako и на nacionalnom nivou.

Srbija се, као и Evropska unija, obavezala да svoje politike и delovanje uskladi са SDG ciljevima. За sada је urađeno mapiranje **nacionalnog strateškog okvira u odnosu на ciljeve održivog razvoja**, dok је у јulu predstavljen **Dobrovoljni nacionalni izveštaj Republike Srbije о sprovođenju Agende 2030 за održivi razvoj**. Ipak, ovo су samo mali koraci и озbiljan posao tek predstoji.

Problemi koji су mučili planetu на kraju prošlog milenijuma и dalje су aktuelni, pojavili су се и novi, а vremena за reagovanje је sve manje. Kako ciljevi održivog razvoja не bi ostali samo spisak lepih želja, potrebna је zajednička reakcija, а pre svega razumevanje samih ciljeva и njihove međusobne povezanosti. Rešavanje samo јednog problema, izolovano и bez sagledavanja šire slike, не donosi prave rezultate.

Predrag Momčilović

Završetak nemačkih šest meseci

VRUĆ KROMPIR U RUKAMA PORTUGALA

Antonio Košta, portugalski premijer, na konferenciji povodom preuzimanja predsedavanja Savetu EU, izjavio je: „Kao u štafeti, na nama je da nastavimo rad Nemačke, pod motom portugalskog predsedavanja – Vreme je za postizanje: fer, zeleni i digitalni oporavak”.

Dakle, tokom predsedavanja možemo očekivati rad na otpornoj, socijalnoj, zelenoj, digitalnoj i globalnoj, ali ne nužno i Uniji koja je bliža državama kandidatima za članstvo.

Cela Evropa je u drugoj polovini 2020. gledala u Berlin i nemačko predsedavanje Savetu EU u očekivanju da će tradicionalna nemačka praktičnost i efikasnost uspeti da reši sve probleme, počev od nikad većeg i značajnijeg EU budžeta – na kome se zasniva oporavak pandemijom pokošene Evrope – preko pitanja trgovinskog sporazuma s Ujedinjenim Kraljevstvom posle Bregzita i klime pa do balkanskih zavrzlama i nesuglasica.

Nemačka se tako preuzimanjem predsedavanja 1. jula suočila s trostrukim izazovom: **finansijskim, političkim i**

lako potvrđena na Zagrebačkom samitu maja 2020. godine, evropska perspektiva, ali i odluka o otvaranju pristupnih poglavlja za Severnu Makedoniju i Albaniju, nije dobila srećan kraj i novi početak. Nasuprot tome, nemačko predsedavanje završava se u svojevrsnoj blokadi politike proširenja za sve države kandidate za članstvo u Uniji.

Izvor: <https://www.politico.eu/>

institucionalnim. Prvi glavni zadatak odnosio se na višegodišnji finansijski okvir Unije – budžet EU za narednih sedam godina, od 2021. do 2027. Nakon saglasnosti Evropskog parlamenta 16. decembra 2020. godine, Savet je usvojio uredbu kojom se utvrđuje višegodišnji finansijski okvir EU za pomenuti period, čime se saga oko budžeta uspešno završila. U **političkom smislu** najveći izazov nemačkog predsedavanja bio je da se tokom pandemije virusa korona druge stvari zadrže na dnevnom redu predsedavanja, kao što je Zeleni dogovor. Evropski lideri uspeali su da se saglase o ambicioznijim klimatskim ciljevima do 2030. godine tek pred kraj Samita EU, održanog početkom decembra. Uspostavljanje Fonda za obnovu biće prioritetno sredstvo za sprovođenje ekonomskog oporavka te će od **institucionalnog dizajna** i principa strukturiranja zavisiti da li će Unija uspeti da prevaziđe podele između država članica koje prete njenim osnovama.

U duhu ideje da Evropa ima posebnu odgovornost da održava i produbljuje međunarodnu arhitekturu zasnovanu na zajedničkim pravilima, jakim institucijama i duhu saradnje između država, poslednjih dana predsedavanja nemački motor se snažno ubrzao te su se šefovi EU (ne svi direktno) i Kine putem video-konferencije načelno dogovorili o Sveobuhvatnom sporazumu o ulaganju, i to nakon sedam godina pregovaranja.

Sporazumi u pet do dvanaest

Ima li prekretnice u odnosima s Kinom?

U duhu ideje da Evropa ima posebnu odgovornost da održava i produbljuje međunarodnu arhitekturu zasnovanu na zajedničkim pravilima, jakim institucijama i duhu saradnje između država, poslednjih dana predsedavanja nemački motor se snažno ubrzao te su se šefovi EU (ne svi direktno) i Kine putem video-konferencije načelno dogovorili o Sveobuhvatnom sporazumu o ulaganju, i to nakon sedam godina pregovaranja. Dve strane su se obavezale na poštovanje ambicioznih principa održivosti, transparentnosti i nediskriminacije. Nadamo se da približavanje Kini neće dovesti do daljeg udaljavanja među članicama (i članica i institucija, posebno Evropske komisije) koje su već istakle svoje nezadovoljstvo ovim sporazumom iz kog su, kako se navodi, izostavljene.

KVADRATURA KRUGA

U susret nemačkom predsedavanju Savetu Evropske unije u junu 2020. godine, pisali smo o tome da je pred Nemačkom težak zadatak koji će podrazumevati preuzimanje uloge inicijatora, pregovarača, ali i posrednika, kako među članicama tako i u delovanju Unije ka spolja. Sve ove uloge bilo je neophodno odigrati kako bi se postigli planirani rezultati i održala relativna stabilnost Unije u izazovnim vremenima. Pandemija nije promenila sve, ali je uticala na izmenu prioriteta i inicijalnog nemačkog programa predsedavanja. Kriza je pokazala koliko je bitno da EU radi zajedno na oporavku i da države članice nađu zajednička rešenja. Zbližavanje svih država članica sada se pokazalo „otprilike jednako teško kao i nacrtati kvadraturu kruga (*about as difficult as squaring the circle*)”, izjavila je prilikom koordinacije usvajanja budžeta kancelarka Merkel.

Kada je reč o Bregzitu, Evropska unija i Ujedinjeno Kraljevstvo postigle su, nakon višemesečnih teških i nepredvidivih pregovora, sporazum o trgovinskim odnosima koji je stupio na snagu 1. januara 2021. godine, kada je Ujedinjeno Kraljevstvo i zvanično napustilo jedinstveno evropsko tržište i carinsku uniju. Ostaje nam da vidimo da li će se i u kojoj meri „evropsko jedinstvo i čvrstina isplatiti”, kako je istakao predsednik Francuske Emanuel Makron.

Konačno, poslednjih dana decembra Evropska agencija za lekove (EMA) dala je zeleno svetlo za vakcinu Fajzer-Biontek (Pfizer-BioNTech), a vakcinacija protiv virusa korona u zemljama Evropske unije je u tom trenutku najavljena za posle Nove godine. Vakcinacija je nedavno i otpočela.

Šta je izostavljeno?

Ono što nije urađeno uglavnom se ticalo procesa proširenja. Nemačka je kao predsedavajuća EU imala velike ambicije za evrointegracije Zapadnog Balkana, ali su te ambicije u velikoj meri potisnute u drugi plan pandemijom COVID-19 i drugim krizama s kojima se Evropa suočila.

Iako potvrđena na Zagrebačkom samitu maja 2020. godine, evropska perspektiva, ali i odluka o otvaranju pristupnih poglavlja za Severnu Makedoniju i Albaniju, nije dobila srećan kraj i novi početak. Nasuprot tome, nemačko predsedavanje završava se u svojevrsnoj blokadi politike proširenja za sve države kandidate za članstvo u Uniji.

Srbija prvi put nije otvorila nijedno poglavlje u pregovorima sa Unijom, dok Crna Gora sa svim otvorenim poglavljima i dalje ne postiže „željen nivo pomaka” kada su u pitanju reforme u najvažnijim oblastima vladavine prava. Albanija je i dalje „blokirana” zahtevima Holandije, Francuske i Danske koje traže dodatni napredak u oblasti vladavine prava i borbi protiv korupcije u toj zemlji. U parališućoj poziciji je i Severna Makedonija, usled bugarskih zamerki na račun kulturnog i istorijskog identiteta zemlje. Portugalsko predsedavanje Savetu po pitanju politike proširenja ne daje pozitivne signale.

Dalje ide – Portugal

Dok nam pogled ostaje na Nemcima, vruć krompir predat je Portugalcima, koji su 1. januara 2021. godine preuzeli predsedavanje Savetu EU od Nemačke.

Kao što je izjavio Antonio Costa (*António Costa*), portugalski premijer, na konferenciji povodom preuzimanja predsedavanja Savetu EU: „Kao u štafeti, na nama je da nastavimo rad Nemačke, pod motom portugalskog predsedavanja: Vreme je sa postignemo: fer, zeleni i digitalni oporavak.” Dakle, tokom predsedavanja možemo očekivati rad na otpornoj, socijalnoj, zelenoj, digitalnoj i globalnoj, ali ne nužno i Uniji koja je bliža državama kandidatima za članstvo.

*Andrijana Lazarević,
Beogradska otvorena škola*

Cilj održivog razvoja 12 – odgovorna potrošnja i proizvodnja

KASKANJE ZA EVROPSKOM UNIJOM

Individualni primeri održivog življenja važni su da bi se kroz praksu pokazalo da je drugačiji način života moguć, ali moramo biti i obazrivi kada su u pitanju njihovi dometi, jer samo u kombinaciji s progresivnim javnim politikama one mogu doneti širu društvenu promenu.

Znate li odakle vaše stvari dolaze i gde odlaze kada završite s njima?

Velika većina proizvoda koji se svakodnevno koriste u jednom prosečnom domaćinstvu nije lokalnog porekla, već su prevalili veliki put da bi došli do vas. Uzmimo kao primer hemijsku olovku – njen dizajn i brend verovatno dolaze iz Amerike ili Evrope, metal potreban za olovku se vadi negde u Africi, plastika i energija za njenu proizvodnju stižu iz Persijskog zaliva i konačno, proizvodnja i sastavljanje obaviće se, recimo, na Jugoistoku Azije. Nakon što je slabo plaćena radna snaga sastavi, ta se olovka, da bi stigla do vas, ponovo transportuje do polica neke knjižare u Srbiji.

Zaključci su da i u Srbiji postoji bacanje hrane – svake godine bacimo 246.683 tona hrane, što je na dnevnom nivou 676 tona. Pojedinačni stanovnik Srbije, u proseku baci 35 kg hrane godišnje, čija je vrednost oko 10.000 dinara.

Nakon što kupite olovku i koristite je određeni period, ona završava u korpi za otpad, gde počinje njen drugi život. Većina njih će završiti na neuređenim deponijama, kao i veliki deo otpada u Srbiji. Tek one retke će neko sakupiti i možda ih ponovo osposobiti ili će neke njene delove predati na reciklažu. Kako u Srbiji ne postoji zaokruženi ciklus reciklaže, pojedini delovi će ponovo otići van zemlje da bi od njih nastalo nešto drugo.

Čitav životni ciklus jednog proizvoda uglavnom je jako komplikovan, a često i potpuno ekološki i društveno neodrživ. A onda se desi nešto poput pandemije COVID-19 i taj već kompleksni ciklus bude dodatno ugrožen. Dovoljno je da samo jedan kotač

stane i mehanizam ostane zakočen barem neko vreme. Ali ovakve situacije daju nam prostor i za razmišljanje – da li sve mora da bude tako? Da li je moguće proizvoditi i konzumirati proizvode koji su lokalni, čiji je lanac proizvodnje kraći i čiji je životni ciklus značajno održiviji?

UN politika za promenu

Prema teoriji sistema, fizički je nemoguće ostvarivati konstantni materijalni rast u ograničenom sistemu. Uprkos tome što nam možda nisu do kraja poznate granice planete Zemlje, one postoje. Trenutni, neodrživi način proizvodnje, potrošnje i upotrebe resursa doveo je do šestog masovnog izumiranja i gubitka biodiverziteta, klimatskih promena, prekomernog zagađenja svih medijuma životne sredine. S druge strane, puno ljudi i dalje živi ispod granice siromaštva i nema dovoljno ni da zadovolji osnovne potrebe.

Da je potrebno što pre uraditi nešto, spoznale su i Ujedinjene nacije (UN), te su u svoje ciljeve održivog razvoja uvrstile i cilj pod rednim brojem dvanaest – obezbediti održive oblike potrošnje i proizvodnje. UN ovim ciljem pre svega želi da države kreiraju akcione planove za održivu potrošnju i proizvodnju, kao i da se ova pitanja integrišu u nacionalne politike. Naravno, njihovo rešavanje nemoguće je unutar jedne države, jer proizvodni lanci ne znaju za nacionalne granice, pa se mora raditi i na globalnom nivou.

U 2017. godini materijalna potrošnja na globalnom nivou dostigla je 92,1 milijardu tona, što je porast u odnosu na 87 milijardi u 2015. godini i porast od 254% u odnosu na 27 milijardi u 1970. godini, pri čemu se stopa ekstrakcije ubrzava svake godine od 2000.¹ Stalni rast ekstrakcije prirodnih resursa tokom proteklih decenija rezultirao je narušavanjem ravnoteže životne sredine.

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg12>

Izvor: <https://www.rs.undp.org/>

Bez hitnih i usaglašenih političkih akcija, predviđa se da bi globalno ekstrakcija resursa mogla porasti na 190 milijardi tona do 2060. godine.

Navedeni podaci su alarmantni i da bi se pošlo putem održivo-

Globalni nivo je važan, jer osim promene i smanjenja potrošnje u razvijenim zemljama, neophodno je podržati i zemlje u razvoju da jačaju svoje naučne i tehnološke kapacitete kako bi se kretale u pravcu održivijih oblika potrošnje i proizvodnje. Ovo znači da bi razvijene zemlje trebalo da prestanu sa izvozom zastarelih tehnologija, već da zemljama u razvoj ponude trenutno najbolje dostupne tehnologije, kako bi one mogle da prevaziđu svoju podrazvijenost, a da uz to ostanu u granicama održivosti.

sti i društvenog blagostanja neophodne su mere koje obuhvataju više aspekata. Zato se u okviru cilja 12 nalaze podciljevi koji su usmereni na: promene u obrazovanju, smanjenje gubitaka hrane, ispravno upravljanje hemikalijama, smanjenje proizvodnje otpada, promovisanje praksi zelenih i održivih javnih nabavki, smanjenje i ukidanje subvencija za fosilna goriva i rad na tome da se turizam učini održivijim.

Globalni nivo je važan, jer osim promene i smanjenja potrošnje u razvijenim zemljama, neophodno je podržati i zemlje u razvoju da jačaju svoje naučne i tehnološke kapacitete kako bi se kretale u pravcu održivijih oblika potrošnje i proizvodnje. Ovo znači da bi razvijene zemlje trebalo da prestanu sa izvozom zastarelih tehnologija, već da zemljama u razvoj ponude trenutno najbolje dostupne tehnologije, kako bi one mogle da prevaziđu svoju podrazvijenost, a da uz to ostanu u granicama održivosti.

Na globalnom nivou mora se raditi na tome da kompanije, posebno velike i međunarodne, usvoje održive prakse i da integrišu informacije o održivosti u svoje cikluse izveštavanja. Multinacionalne kompanije dosad su se vešto služile greenwashing-om, kako bi svoj imidž učinile prividno zelenim uz što manje promene u načinu poslovanja.

Srbija i (ne)održivi obrasci

Gde je u celoj toj priči Srbija i koliko se radi na politikama održivosti?

Srbija još uvek radi na ugalj i svoja ulaganja u fosilna goriva ne planira da obustavi. U Kostolcu se gradi novi blok termoelektrane snage 350 MW, dok je u martu potpisan ugovor i za izgradnju termoelektrane *Kolobura B*, kapaciteta 350 MW. Ova dva projekta će Srbiju za još dugo vezati za ugalj – lignit koji je sa ekološke strane jedan od najproblematičnijih energenata.

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije

Zelene javne nabavke još uvek nisu postale praksa kod nas; dugi niz godina se opasni hemijski otpad zatrpava kako bi se izbegli troškovi njegove prerade. Ministarstvo životne sredine krenulo je da se bavi ovom temom i trebaće mnogo vremena da se dođe do tačke kada će sav otpad i hemikalije biti tretirani u skladu s najboljim dostupnim praksama.

Dok je pažnja javnosti bila usmerena na smanjenje upotrebe i ukidanje jednokratnih plastičnih kesa, što je jedan od pozitivnih primera, na polju reciklaže Srbije i dalje kasni za EU. Procenat reciklaže komunalnog otpada u Srbiji iznosi između 3% i 5%. Srednjoročni ciljevi EU, kojima bi i Srbija trebalo da teži, jesu da se do 2020. reciklira 50% komunalnog otpada, a do 2035. godine 65%, kao i da se do te godine manje od 10% komunalnog otpada odlaže na deponije.

Slično kao na globalnom nivou i u Srbiji je primećen rast potrošnje materijala dok je produktivnost resursa u 2018. godini ostala na istom nivou kao 2012. godine. Ovo praktično znači da na državnom nivou trošimo više resursa, ali ih ne trošimo efikasnije.

Koliko hrane bacate?

Veliki prostor za uštede, kada je u pitanju efikasno korišćenje resursa, mogao bi da bude ostvaren smanjenjem gubitaka hrane. Na svetskom nivou oko 30% hrane koja stigne do potrošača na kraju završi na otpadu ili u kompostu. Bacanje hrane doprinosi još većoj eksploataciji zemljišta, dok se gube resursi i energija upotrebjeni za uzgoj hrane koja na kraju biva bačena. Za Srbiju do skora nisu postojale informacije o tome koliko se hrane baca i koja hrana najčešće završava na otpadu. Prostor za nagađanja smanjen je kada je Centar za unapređenje životne sredine objavio analizu istraživanje o bacanju hrane u domaćinstvima u Republici Srbiji. Zaključci su da i u Srbiji postoji bacanje hrane – svake godine bacimo 246.683 tona hrane, što je na dnevnom nivou 676 tona. Pojedinačni stanovnik Srbije, u

Na polju reciklaže Srbija i dalje kasni za EU. Procenat reciklaže komunalnog otpada u Srbiji iznosi između 3% i 5%. Srednjoročni ciljevi EU, kojima bi i Srbija trebalo da teži, jesu da se do 2020. reciklira 50% komunalnog otpada, a do 2035. godine 65%, kao i da se do te godine manje od 10% komunalnog otpada odlaže na deponije.

proseku baci 35 kg hrane godišnje, čija je vrednost oko 10.000 dinara.

Nasuprot preteranoj potrošnji resursa, svakodnevno se javlja sve više *zero waste* inicijativa, grupa za direktno povezivanje lokalnih proizvođača hrane sa potrošačima, kao i drugih platformi na kojima možete pronaći praktične savete kako da svoj život učinite barem malo održivijim. Ovakve inicijative odozdo naročito su uzele maha tokom COVID-19 pandemije u trenutku kada su globalni lanci proizvodnje i potrošnje uzdrmani. Individualne primeri održivog življenja važni su da bi se kroz praksu pokazalo da je drugačiji način života moguć, ali moramo biti i obazrivi kada su u pitanju njihovi dometi, jer samo u kombinaciji s progresivnim javnim politikama one mogu doneti širu društvenu promenu.

Naučite odakle vaše stvari dolaze i gde odlaze kada završite sa njima, da biste bili spremni da napravite promenu ka solidarnom i održivom društvu.

Predrag Momčilović

Program portugalskog predsedavanja Savetu EU

UNIJA DORASLA OPORAVKU

Početak nove godine nije značio samo kalendarsku promenu već i preuzimanje predsedavanja Savetu Evropske unije. Čast, ali i izazov na početku godine od koje se mnogo očekuje, pripala je Portugalu. Svoje četvrto predsedavanje Savetu Evropske unije započeo je, nasledivši Nemačku, 1. januara 2021. godine.

Za program portugalskog predsedavanja Savetu od velike važnosti biće jačanje otpornosti Evropske unije i učvršćivanje poverenja građana u evropski socijalni model, kao i promovisanje Unije bazirane na solidarnosti, približavanju i koheziji, Unije koja je dorasla zadatku rukovođenja oporavkom od krize izazvane pandemijom COVID-19.

Tri glavna, pojedinačna prioriteta izdvojena u portugalskom programu su:

- promocija oporavka Evropske unije bazirana na zelenoj i digitalnoj tranziciji;
- isticanje evropskog stuba socijalnih prava kao odgovora na socijalnu dimenziju krize i kao ključnog elementa poštene i sveobuhvatne zelene i digitalne tranzicije;
- jačanje evropske autonomije, ali i promocija Unije kao globalnog aktera bazirana na multilateralizmu.

Glavni prioriteti portugalskog predsedavanja biće sprovedeni u pet oblasti delovanja:

I Otporna Evropa

Portugalsko predsedavanje će aktivno zagovarati početak implementacije novog višegodišnjeg budžeta EU (*Multiannual Financial Framework*) i plana EU Sledeće generacije (*New Generation EU*) koji bi trebalo da podstaknu oporavak od krize i postave osnove za stabilan rast i otvaranje novih radnih mesta. Posebna pažnja biće posvećena sektorima koji su najviše pogođeni krizom – turizmu i kreativnim industrijama. Otpornost Evropske unije biće građena kroz isticanje i podržavanje evropskih vrednosti, što podrazumeva promociju vladavine prava i demokratije, borbu protiv svih vidova diskriminacije, medijski pluralizam i borbu protiv dezinformacija.

II Zelena Evropa

Kada je reč o politici u oblasti zaštite životne sredine, Portugal nastoji da promoviše EU kao globalnog lidera u aktivnostima koji se tiču klimatskih promena. Tokom portugalskog predsedavanja u Lisabonu će, u martu i aprilu 2021. godine, biti organizovane dve velike konferencije – jedna o klimatskim promenama, a druga o zelenom vodoniku. Podsticanje implementacije Evropskog Zelenog dogovora s ciljem da do 2050. godine Evropa bude klimatski neutralna, biće ključni cilj ove oblasti delovanja.

Za program portugalskog predsedavanja Savetu od velike važnosti biće jačanje otpornosti Evropske unije i učvršćivanje poverenja građana u evropski socijalni model, kao i promovisanje Unije bazirane na solidarnosti, približavanju i koheziji, Unije koja je dorasla zadatku rukovođenja oporavkom od krize izazvane pandemijom COVID-19.

III Digitalna Evropa

Promenjene društvene okolnosti su svet usmerile ka onlajn-plattformama, zbog čega se među portugalskim prioritetima digitalna tranzicija ispostavila kao jako važna. U okviru ove oblasti Portugal će tokom svog predsedavanja podržati inicijative koje će ubrzati digitalnu tranziciju kao pokretača ekonomskog oporavka i promovisaće Evropsku uniju kao lidera u digitalnim inovacijama i digitalnoj ekonomiji. Dalje, podstaci će nova digitalna rešenja i strategije za zelenu tranziciju u oblastima

Izvor: <https://www.2021portugal.eu/en/>

zdravlja, istraživanja i inovacija. Nastojanje Portugala da promoviše modernizaciju državne uprave uz pomoć veštačke inteligencije biće povod za organizovanje sastanka ministara državne uprave tokom njegovog predsedavanja.

IV Socijalna Evropa

Evropska unija bi trebalo da poboljša i učvrsti svoj socijalni model kako bi kod građana učvrstila poverenje u oporavak od krize. Tim povodom, u Portu će biti organizovan Socijalni samit, koji je najavljen kao ključni trenutak portugalskog predsedavanja Savetu. Najvažnije teme Samita odnosiće se na zapošljavanje, kvalifikacije i socijalnu zaštitu.

V Globalna Evropa

Jačanje Evropske unije kao globalnog aktera posvećenog multilateralizmu je poslednja oblast delovanja portugalskog predsedavanja. Od suštinske važnosti za ovu oblast jeste odnos EU

i Afrike, zbog čega je u pripremi veliki, šesti po redu EU – Afrika samit u Lisabonu, organizovan uz pomoć Evropske investicione banke. Pored isticanja važnosti transatlantskog dijaloga i odnosa EU sa Ujedinjenim Kraljevstvom, portugalsko predsedavanje je u fokus svog programa stavilo i učvršćivanje političke i ekonomske saradnje sa Indijom.

Portugal predsedava Savetu u sklopu šireg, trojnog predsedništva koje pored Nemačke čini i Slovenija, koja će od Portugala preuzeti predsedavanje od 1. jula 2021. godine pa do kraja godine. U programu trojnog predsedništva Nemačka, Portugal i Slovenija su kao svoj primarni cilj izdvojile suočavanje s pandemijom COVID-19 i posledično proizvedenim socijalnim i ekonomskim razlikama.

*Branislav Cvetković,
Beogradska otvorena škola*

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

Beogradska otvorena škola
Bulevar oslobođenja 177,
11000 Beograd, Srbija

T: +381 60 3061 342

E: eupregovori@bos.rs

W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs

S: facebook.com/bos.rs

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Stalo nam je do vašeg mišljenja -
ukoliko imate komentar, kritiku ili sugestiju
kako da poboljšamo Bilten, javite nam
se na mejl eupregovori@bos.rs.

Ukoliko ne želite da nastavimo da vam šaljemo Bilten,
o tome nas možete obavestiti na isti mejl.

Molimo vas da imate razumevanja ukoliko vam
nakon odjave stigne naredni broj Biltena -
sistemu treba vremena da prepozna
izmene u broju pretplatnika.